

VESI- esityksen muistiinpanot

Alakoululaisille voi kertoa ainakin perustiedot ja varttuneemmalle yleisölle on lisätietoja.

DIA 1 UNICEFin logo

Aktivoiva kysymys: *Miettikää aivan hiljaa itsekseenne ennen esitystä, mitä UNICEFin oma symbolikuva eli logo esittää. Yrittäkää sen perusteella päätellä, missä ja ketä UNICEF avustaa maailmassa?*

Perustietoa:

- UNICEF on YK:n lastenjärjestö
- Erityisesti äitien ja lasten tukeminen yhteisöissään on UNICEFin päätyö
- Toimii noin 190 maassa ja näin tavoittaa koko maailman
- Perustettu 1946 auttamaan lapsia II maailmansodan jälkeen
- Toiminnan perusta on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa

Lisätietoa:

YK:n lasten järjestö UNICEF (United Nations Children's Fund) on maailman suurin lastenjärjestö. Tänä päivänä UNICEF tekee pitkäjänteistä työtä yli 190 maassa heikoimmassa asemassa olevien lasten hyväksi kansallisuudesta, uskonnosta tai poliittisesta vakaumuksesta välittämättä.

UNICEFin työ perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, jonka tärkein tavoite on perusoikeuksien: [terveyden](#), [koulutuksen](#), [tasa-arvon](#) ja [turvan](#) takaaminen kaikille lapsille. Lasten henkiinjääminen, suojelu ja hyvinvointi ovat välttämätön edellytys kehitykselle kaikkialla maailmassa.

Aktivoiva kysymys: *Kaikki, jotka ovat nähneet tämän UNICEFin logon joskus, nostakaa käsi ylös?*

DIA 2 UNICEFin perustoimintaa

Perustietoa:

Likaisen veden ja puuttuvan hygienian takia lapset usein sairastavat. Silloin he eivät jaksa käydä koulua ja oppia.

Lisätietoa:

Likainen vesi aiheuttaa maailmassa myös eniten kuolemia. Kuolemat ovat aivan turhia, sillä likaisen veden haitat voidaan suhteellisen helpoilla toimenpiteillä poistaa. UNICEFin vesityötä tukemalla ihmisten hyvinvointiin voidaan vaikuttaa. Taatakseen lapsille terveyden ja turvallisen kasvuympäristön, UNICEF on 40 vuoden ajan parantanut vesi- ja käymälätilannetta yli 90 maassa.

DIA 3 UNICEFin tavoitteet vesi- ja hygieniatyössä

DIA 4 Vesi ei ole itsestäänselvyys

Aktivoiva kysymys: *Mitä kuvassa on tapahtuu?*

Perustietoa:

Suomessa vettä riittää. Kaikkialla maailmassa tilanne veden suhteen ei kuitenkaan ole yhtä hyvä ja joillain alueilla vedestä on pulaa. Ilmastonmuutos vaikeuttaa monien maiden vesitilannetta entisestään ja vauhdittaa myös aavikoitumista. Joka vuosi maailma menettää Liettuan kokoisen alueen aavikoksi. Alue on viidennes Suomen pinta-alasta. Maaperän kuivuminen on ajanut jo miljoonia ihmisiä kodeistaan. Aavikoituminen koskettaa vaikeimmin Afrikkaa, mutta suurin ihmisjoukko kärsii ongelmasta Aasiassa.

Lisätietoa:

Aavikoitumisesta kärsii suoraan 250 miljoonaa ihmistä ja siihen liittyvät ongelmat yli miljardia ihmistä sadassa maassa. Yksi maapallon suurimmista haasteista tällä vuosituhatvalla onkin vesivarojen riittävyys. Väkiluvun kasvun aiheuttamasta käyttöpaineesta ja ympäristöongelmista johtuen vesi, uusiutuva luonnonvara on muuttumassa yhä harvinaisemmaksi ja arvokkaammaksi. Pahiten vesipula koettelee kehitysmaita, jossa monet köyhyyttä aiheuttavat ongelmat kasautuvat. Vesihuollon puuttuessa vedet

saastuvat ja aiheuttavat lukuisia tartuntatauteja. Vettä tuhlaataan ja sitä kuluu hukkaan, koska sen talteenottoa ja loppukäsittelyä laiminlyödään.

Kehitysmaissa pula vedestä ja ympäristöongelmat liittyvät monesti yhteen. Maantieteelliset rajat hämärtyvät, kun Suomessa tuotetut kasvihuonekaasut vaikuttavat globaalin ilmaston lämpenemisen kautta esimerkiksi kuivuudesta kärsivän Eritrean sademääriin. Vähenevät vesivarat aiheuttavat eri puolilla maailmaa valtioiden välisiä konflikteja ja rajakiistoja, aiheuttaen pakolaisuutta maan rajojen sisä- ja ulkopuolelle. Vesipula koskettaa siis epäsuorasti meitäkin.

DIA 5 Maailman vesivarat

Aktivoiva kysymys: *Mitä kuva esittää?*

Perustietoa:

Ihmisten, eläinten ja kasvien käytettävissä oleva makea vesi muodostaa vain pienen osuuden maailman kaikesta vedestä. Makeasta vedestä vain hyvin pieni osa on luonnostaan käden ulottuvilla, sillä suurin osa makeasta vedestä pohjavetenä on maan uumenissa tai napajäänä sekä muissa jäätiköissä. Tämän hetkinen veden käyttö ei ole kestävä. Vettä riittää kaikille vain, jos sitä käytetään harkiten ja sitä jaetaan. Erityisesti on varottava kemikaalien kuten lääkeaineiden ja muiden ongelmajätteiden päästämistä veteen. Asianmukainen lajittelu on tärkeää!

Lisätietoa:

MERET. Suurin osa (noin 94 %) maapallon vedestä on merissä. Sininen planeetta kuvaa hyvin maapalloa, jonka pinta-alasta kolme neljäsosaa on merta. Suolaista merivettä (keskimääräinen suolapitoisuus noin 3.5 %) ei voi sellaisenaan käyttää talous- tai kasteluvetenä. Meriveden puhdistaminen juomakelpoiseksi on kallista.

JÄÄ JA LUMI. Maapallon vedestä vain noin 3 prosenttia on makeaa ja siitä suurin osa on sitoutuneena Antarktisen ja Grönlannin jäätiköihin.

POHJAVESI on tärkeä talousveden lähde. Hiekka- ja sorakerrosten läpi suotautuva pohjavesi on juomakelpoista. Suurin osa (9/10) pohjavedestä on yli kilometrin syvyydessä. Pohjavesi uusiutuu, mutta hitaasti.

MAAPERÄN VESI on kasvien ja eliöiden käytettävänä sekä mukana erilaisissa biologisissa prosesseissa. Hiilihapottunut vesi syövyttää metalleja sekä kalsiumia ja magnesiumia. Vettä sanotaan kovaksi, jos siinä on paljon kalsiumia ja magnesiumia, pehmeäksi jos niitä on vähän.

JÄRVET JA JOET. Ihmisten kannalta merkittävin veden lähde ovat järvet ja joet. Pintavesiä hyödynnetään ja säännöstellään raakavetenä talous- ja teollisuuskäyttöön sekä energiantuotantoon. Vesistöt ovat myös tärkeitä kulkureittejä sekä virkistysalueita.

ILMA. Ilmassa vesi kulkeutuu vesihöyryinä, sateena ja lumena. Ilmassa oleva vesi vaihtuu kymmenessä päivässä. Haihtunut vesi sitoo ilman epäpuhtauksia, kuten liikenteestä aiheutuvia typpipäästöjä. Epäpuhtauksista johtuen sadevesi on hapanta (pH noin 5.5). Hapan vesi voi vaurioittaa kasvillisuutta ja rapauttaa rakennuksia.

DIA 6 Vesi voi olla liikaista

Somalialaiset tytöt ja naiset täyttävät vesitankkejaan vedestä, jonka he saavat keskellä tietä olevasta lammikosta. Lammikon vesi on hyvin liikaista, mutta se on ainoa veden lähde.

DIA 7 Vettä voi olla myös liikaa

Aktivoiva kysymys: *Mistä päin maailmaa kuva on? Mistä päättelit?*

Perustietoa:

Haitissa 2008 hurrikaanit ja trooppinen myrsky aiheuttivat paljon tuhoa ja kadut satamakaupunki Gonaivesissa tulvivat. Yhteistyössä kumppaneidensa kanssa, UNICEF on auttanut jakamaan tarvikkeita,

muun muassa hygienia-pakkauksia, vedenpuhdistustabletteja ja ravintoa aliravituille lapsille. Myös kouluja saatettiin alkuun.

DIA 8 Pakistanin tulvat 2010

Aktivoiva kysymys: *Mistä päin maailmaa kuva on? Mistä päättelet?*

Perustietoa:

Pojat seilaavat isolla pannulla Pakistanin tulvissa 2010. Jos tulva olisi ollut Suomessa, olisi tulva-alue peittänyt Suomen Helsingistä Ouluun asti.

DIA 9 Puhtaasta vedestä on pulaa

Veden kulutus riippuu PUHTAAN veden saatavuudesta. Sitä enemmän kulutamme, mitä vaivattomammin vettä saamme.

Vesi kahden kilometrin päässä:

keskimääräinen kulutus 3-35 litraa / vuorokausi. Afrikkalaiselle Fatimelle viisitoista litraa (1,5 sangollista) vuorokaudessa on arkipäivää. Suomalaisella kesämökkeilijällä on vettä suhteellisen runsaasti saatavissa ja hän kuluttaa 25 litraa vuorokaudessa, jos vesi pitää kantaa muualta.

Vesi alle kahden kilometrin päässä:

keskimääräinen kulutus 20-75 litraa / vuorokausi. Kun Fatimen kylään rakennetaan kaivo, kaksinkertaistuu perheen vedenkulutus: jokainen perheenjäsen voi käyttää 30 litraa vettä. Suomalainen kesämökkeilijä käyttää kaivostaan noin 50 litraa vettä vuorokaudessa – lähes kaksinkertaisen määrän kuivempiin seutuihin nähden -, koska hänen ei tarvitse miettiä kaivon kuivumista.

Vesi suoraan hanasta:

keskimäärin 30-800 litraa / vuorokausi.

DIA 10 Mihin vettä kuluu? (juomavesi)

Aktivoiva kysymys: *Mihin vettä kuluu tässä kuvassa?*

Perustietoa:

Ihmisen tulisi saada vesipitoista ravintoa tai juoda nestettä noin 1,5-2 litraa (maitopurkillista) päivässä, jotta hän voi hyvin. Jos ihminen joutuu olemaan 5 päivää ilman vesipitoista ravintoa, hän menettää toimintakykynsä ja sen jälkeen aika nopeasti kuolee ellei saa nestettä.

DIA 11 Mihin vettä kuluu? (peseytyminen)

Aktivoiva kysymys: *Mihin vettä kuluu tässä kuvassa?*

Perustietoa:

Indonesialaiset lapset uimassa ja peseytymässä. Vesi on tärkeää myös leikkimiseen ja virkistytymiseen.

DIA 12 Mihin vettä kuluu? (WC)

Aktivoiva kysymys: *Mitä tässä kuvassa on?*

Perustietoa:

Yli miljardilla ihmisellä maailmassa ei ole käytössään minkäänlaista vessaa (UNICEF 2010). Vesiprojekteissaan UNICEF rakennuttaa erilliset WC:t tytöille ja pojille. Tytöille on tärkeää olla omat vessat kulttuurisista ja hygieniasyistä. Monissa maissa tytön koulunkäynnin este on vielä se, että kouluissa ei ole tytöille ja pojille erillistä vessaa. Kun vedät vesivessassa vessanpöntön "ison hädän" kulutat yhden sangollisen (10 litraa) vettä. Joissain maissa ihmisellä ei ole käytössään edes yhtä sangollista (n. 10 l) koko päiväksi.

Lisätietoa:

Jos kouluissa ei ole erillisiä saniteettitiloja tytöille ja pojille, tytöt saattavat jäädä kuukautisten aikaan pois koulusta. Monissa perinteisissä kulttuureissa henkilökohtaiseen hygieniaan liittyy paljon tabuja, eikä vettä ole käytettävissä modernien terveystutkimusten perusteella suositeltavaksi katsottavaan siisteyteen.

Saniteettitilojen puuttuessa tarpeet tehdään pusikkoon ja silloinkin pimeään aikaan, jolloin pitkistä odottelusta voi aiheutua vakavia tulehduksia. Pitkien matkojen ja pimeällä tehdyn matkan aikana tytöt ovat alttiimpia seksuaaliselle ahdistelulle, jolloin pusikassa asiointista voi seurata sukupuolitauteja ja ei toivottuja raskauksia. Nämä kielteiset ilmiöt vaikuttavat ihmisen itsetuntoon ja kyse on siis myös ihmisarvon kokemisesta. Ihmisarvon toteutuminen on täydessä mitassa on mahdollista vasta kun huolehditaan kaikkien taloudellisista, sosiaalisista ja sivistyksellisistä perusoikeuksista (TSS-oikeuksista).

Käymälöiden ja saniteettitilojen puute on ongelma koko yhteisölle, sillä tautiepidemiat (esim. kolera) leviävät helposti. Jopa alueen pohjavesi saattaa saastua kunnollisten tilojen puutteen takia.

DIA 13 Mihin vettä kuluu? (käsienvpesu)

Aktivoiva kysymys: *Viitatkaa kaikki ne, jotka muistavat aina ennen ruokailua pestään kädet?*

Perustietoa:

Avainasemassa tartuntatautien ehkäisyssä on vesihuollon sekä hygieniavalistuksen parantaminen. Käsienvpesun opettaminen on tärkeää! Pelkällä säännöllisellä käsienvpesulla vedellä ja saippualla välttyttäisiin jopa puolelta maapallon ripulitapauksista ja hengitystieinfektiot (mm. nuhat) voisivat tippua neljänneksellä. Ripuli on ollut kehitysmaiden alle 5-vuotiaiden lasten tappavimpia tauteja vuosikymmenien ajan.

Lisätietoa:

1940-luvun puolivälissä ripuli oli myös Suomessa yleinen pikkulasten kuolinsyy. Huonoissa hygienioloissa ripuli leviää helposti toisiin lapsiin. Ripuli on vaarallinen erityisesti lapsille, sillä lapset kuivuvat aikuista nopeammin ripulin aiheuttaman nestehukan seurauksena

DIA 14 Mihin vettä kuluu? (pyykinpesu)

Aktivoiva kysymys: *Mihin vettä kuluu tässä kuvassa?*

Perustietoa:

Kotityöt on useissa maissa perinteisesti ajateltu tyttöjen tehtäväksi. Kaivo lyhentää vedenhakumatkaa useilla tunneilla ja silloin aikaa jää myös tytöillä tarpeeksi koulunkäyntiin. Pitkien vedenhakumatkojen takia tytöt eivät usein ehdi käydä koulua. Kunnollisen vesihuollon järjestämisellä on siis vaikutusta myös tasa-arvoon. Lisäksi isosiskojen työtaakka kevenee kun puhdasta vettä saadaan läheltä, sillä silloin heidän hoidettavinaan olevat pienemmät sisarukset eivät sairastu ripuliin tai muihin likaisesta vedestä johtuviin tartuntatauteihin.

DIA 15 Mihin vettä kuluu? (ruoanlaitto)

Aktivoiva kysymys: *Mihin vettä kuluu tässä kuvassa?*

Perustietoa:

Pakistanin tulvien pakolaisleirillä laitetaan ruokaa (2010). Vettä tarvitaan ruoanlaittoon muiden kotitaloustöiden ohella.

DIA 16 Mihin vettä kuluu? (maanviljely)

Aktivoiva kysymys: *Miten vettä käytetään tässä kuvassa?*

Perustietoa:

Riisinviljelyä Madagaskarilla. Oletko ajatellut, että suomalaisen vesijalanjäljestä 41 % (lähes puolet) muodostuu ulkomailla, koska tuomme maahan tuotteita kuten riisiä, joiden tuottaminen on kuluttanut vettä muualla. Piilovedellä (virtuaalivesi, varjovesi) tarkoitetaan tuotteen koko elinkaarensa aikana vaatimaa vettä. Kupillinen teetä onkin oikeasti 35 litraa vettä, kun piilovesi otetaan mukaan (WWF).

Lisätietoa:

Piilovesimäärät vaihtelevat tuotteittain. Kulutusvalinnoilla voit vaikuttaa siihen, kuinka paljon piilovettä kulutat ja minne vesijalanjälki kohdistuu.

ESIMERKKITUOTTEIDEN PIILOVESIMÄÄRIÄ:

Kengät, naudannahkaa **8000 l**

T-paita, puuvillaa **2000 l**

Hampurilainen 150 g **2400 l**

Lasillinen omenamehua, 2 dl **190 l**

Peruna, 100 g **25 l**

www.vesijalanjalkei.org –sivuilla voitte laskea henkilön tai valtion kulutuksen vaatimia vesimääriä (Vesijalanjälkeä). Siihen sisältyy talousvesi, teollisuuden kuluttama vesi ja kulutettujen tuotteiden piilovesimäärät. Vesijalanjalkei voi olla kotimaista tai ulkomaista. Suomalaisen keskimääräinen vesijalanjalkei on 1727 m³ vettä/vuosi.

DIA 17 YK:n vuosituhattavoite numero 7

Perustietoa:

Yli 2 miljardia ihmistä enemmän saa nyt puhdasta vettä, kuin vuonna 1990. Samaan aikaan lasten terveys on parantunut

Lisätietoa:

YK:ssa kansakunnat määrittivät vuosituhtaan vaihteessa kahdeksan vuosituhattavoitetta (Millenium Development Goals). Ne ovat asioita, jotka on tavoite saattaa kuntoon maailmassa vuoteen 2015 mennessä. Yksi tavoitteista koskee vettä ja sanitaatiota. Helmikuussa 2012 saatiin tieto, että tämä tavoite numero 7 on puhtaan veden osalta saavutettu.

Puhtaan veden puutteesta kärsivien ihmisten määrä on onnistuttu puolittamaan vuodesta 1990.

Kuva: © UNICEF/NYHQ2010-1611/Graeme Williams, Mozambique, 2010

Girls carry containers of water in Messaua Village, Changara District. She and other girls collect water from waterholes in a dried riverbed. Unless treated, the water is unsafe for drinking.

DIA 18 Vesipiste joka kouluun

Perustietoa:

UNICEF on ollut mukana rakentamassa vesipisteitä kouluihin ympäri maailman. Tavoitteena on tehdä koulusta lapsille terveellinen ja tasa-arvoinen paikka sekä edistää lasten ja heidän lähiyhteisöiden hyvinvointia.

Yhteistyössä hallitusten kanssa UNICEF huolehtii siitä, että kaikki lapset saavat puhdasta vettä ja hygieeniset käymälät sekä tytöille että pojille kouluihin. Lisäksi annetaan koulutus, joka opettaa myös kestävästä kehityksestä ja hyvästä hygieniasta.

DIA 19 Vesihuolto

Perustietoa:

Myös maailman katastrofitalanteissa UNICEF järjestää vesihuollon yhdessä muiden järjestöjen kanssa. Joskus ei ole muuta keinoa, kuin tuoda puhdas vesi säiliöissä paikalle kuten tässä Samoalla 2009. Pelkkä puhtaan veden saanti ei kuitenkaan riitä pitämään lapsia terveenä. Tarvitaan myös siisteyttä ja hyvää hygieniää. UNICEF antaa opettajille ja koululaisille siisteys- ja hygieniakasvatusta.

Lisätietoa:

Hygienia ja riittävä sanitaatio ovat ratkaisevassa asemassa, kun bakteerit, virukset ja alkueläimet sairastuttavat ja tappavat ihmisiä juomaveden välityksellä. Ripuliin kuolee joka vuosi yli miljoona lasta ja hengitystieinfektioihin, joista vakavimpana keuhkokuume, myös yli miljoona lasta. Likaisesta vedestä johtuvat taudit ovat ehkäistävissä, jos vain tahtoa löytyy. Helpoin tapa ehkäistä tauteja on pestä kädet saippualla puhtaassa vedessä.

DIA 20 Vesi on elämän perusedellytys

Perustietoa:

Jokaisella lapsella on oikeus eloonjäämiseen, terveyteen ja kehitykseen (YK:n lapsen oikeuksien sopimus). Puhdas ja helposti saatavilla oleva vesi edistää lasten hyvinvointia. Lisäksi sen saatavuus edistää tyttöjen asemaa. Kehitysmaissa vesi on voimakkaasti kytköksissä tyttöjen elämään, jolloin vesihuollon parantamisella on tasa-arvoistava vaikutus. Puhtaan veden saatavuuden sekä hygienian parantuessa tyttöjen asema kohentuu. Oikeus veteen kuuluu kaikille, mutta myös vastuu vedestä on meidän jokaisen tehtävä.

Lisätietoa:

YK:n määritelmään mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus veteen. Jokaisella ihmisellä pitäisi olla käytettävissä vähintään 20-40 litraa vettä vuorokaudessa ja veden pitäisi olla alle kilometrin matkan takana.

Ihmisoikeus on jokaiselle ihmiselle yhtäläisesti kuuluva oikeus. Käytännössä Ihmisoikeuksilla tarkoitetaan niitä oikeuksia, jotka on turvattu yleismaailmallisilla tai alueellisilla ihmisoikeussopimuksilla. Lapsen oikeuksien sopimus on maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus. Sopimuksessa vesi kuuluu artiklaan 24.

DIA 21 Mitä voit tehdä?

Perustietoa:

Tukekaa yhdessä luokan tai kavereiden kanssa UNICEFin vesi- ja sanitaatiotyötä. Voitte esimerkiksi järjestää erilaisia tapahtumia/keräyksiä ja lahjoittaa varat UNICEFin pehmeisiin paketteihin (mm. vesipumppuihin, saippuihin, vedenpuhdistus tabletteihin ks. www.pehmeapaketti.fi).

Voit myös itse vaikuttaa pienillä teoillasi maapallon vesitilanteeseen sekä omaan ja kavereiden terveyteen. Pese kädet usein ja huolellisesti vedellä ja saippualla kaikkialla missä liikut!

Selvitä millä eri tavoilla kulutat vettä, ja yritä ruokailu- ja kulutustottumuksissasi suosia mahdollisimman vähän ympäristöä ja vettä kuormittavia tuotteita. Vähennä kokonaiskulutustasi, osta vähemmän tavaraa.

[Laske hiilijalanjälkesi](http://www.mycarbonfootprint.eu)

(www.mycarbonfootprint.eu)

[Laske ekologinen jalanjälkesi](http://www.ecofoot.org)

(www.ecofoot.org)

KUVA: © UNICEF/NYHQ2011-1685/Giacomo Pirozzi, Uzbekistan, 2011

Yksitoistavuotias poika vilvoittelee kuumana kesäpäivänä vesilähteessä Samarkandin kaupungissa Uzbekistanissa Keski-Aasiassa.

DIA 22 Ohjeita esittäjälle

Jos kuulijat pyytävät esitystä itselleen, voi sen antaa heille. Tällöin kuitenkin on tärkeää käydä läpi tässä diassa kerrotut kuvaoikeus- ym. asiat.